

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ελένη Κατσαρού, Φιλολόγος

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

Αναστασία Μαγγανά, Γλωσσολόγος

Αικατερίνη Σκιά, Φιλολόγος

Βασιλική Τσέλιου, Φιλολόγος

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευαγγελία Θωμαδάκη, *Επ. Καθηγ.*

του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης

Αριστείδης Δουλαβέρας

Σχολική Σύμβουλος

Βιολέττα Λέκκα, Φιλολόγος,

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αντώνιος Νικολόπουλος,

Εικονογράφος-Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Φωτεινή Κουκούτση, Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αχιλλέας Δρούγκας, Ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά
Αικατερίνη Σκιά
Βασιλική Τσέλιου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

Ακούω και μιλώ

1. «Με τούτην την ύστερην λέξιν... θα στραβώσει» και «Εις εκείνην την στιγμήν... καλήν μοίραν» (κείμενο 3): Εντοπίστε όλα τα σημεία στίξης στα αποσπάσματα. • Συζητήστε στην τάξη ποιο σκοπό εξυπηρετεί η χρήση καθενός από αυτά.

2. «Κάμε γρήγορα! Μίλησε!» (κείμενο 3); Τι δείχνει η στίξη που υπάρχει στη φράση του κειμένου; • Σε τι είδους εκφώνηση σας οδηγεί;

3. Μπορείτε να φανταστείτε τη φράση «Μίλησε» ειπωμένη σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας; • Πώς θα μπορούσε

να εκφωνηθεί; • Με ποια σημεία στίξης θα έπρεπε να αποδοθεί στο γραπτό λόγο η κάθε διαφορετική εκφώνηση;

Διαπιστώνω ότι:

► Στον προφορικό λόγο αποδίδουμε το νόημα όσων θέλουμε να πούμε ή και τα συναισθήματα μας χρησιμοποιώντας μικρές ή μεγαλύτερες **παύσεις**, **ανεβοκατεβάσματα** και **χρωματισμούς** της φωνής μας (επιτονισμός).

► Επειδή στο γραπτό λόγο δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τέτοια μέσα, αντί γι' αυτά χρησιμοποιούμε τα σημεία της στίξης.

► Επίσης, με τα σημεία στίξης μερικές φορές φανερώνουμε τις **συντακτικές σχέσεις** μεταξύ των στοιχείων μιας περιόδου λόγου.

Διαβάζω και γράφω

- 1. Πολλοί νέοι...: Συνεχίστε την περίοδο προσθέτοντας μία ή περισσότερες από τις παρακάτω φράσεις με διάφορους συνδυασμούς;**
- αν και διαθέτουν πολλά εφόδια
 - αντιμετωπίζουν το μέλλον τους με ανησυχία
 - νιώθουν άγχος αγωνία και φόβο
 - επειδή δεν ξέρουν αν θα βρουν δουλειά
 - ακόμα και αυτοί που έχουν πτυχία Ανωτάτων Σχολών

Στις περιόδους που θα φτιάξετε, βάλτε κόμματα όπου νομίζετε ότι είναι απαραίτητα. • Παρατηρήστε σε ποιες περιπτώσεις βάλατε κόμμα.

2. Προσπαθήστε να συνοψίσετε σε έναν κανόνα τα συμπεράσματά σας.

3. Ανατρέξτε στις προηγούμενες ενότητες, όπου διδαχτήκατε τις δευτερεύουσες προτάσεις και βρείτε ποιες από αυτές χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες προτάσεις και ποιες δε χωρίζονται.

• Συμπληρώστε τον κανόνα που ακολουθεί.

Διαπιστώνω ότι:

► Οι,

.....,

δευτερεύουσες προτάσεις δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση.

► Οι,,
.....,,
.....,
....., δευτερεύουσες
πρότασεις συνήθως χωρίζονται με
κόμμα.

4. Συμπληρώστε τα κενά στο επόμενο πλαίσιο τοποθετώντας τις λέξεις *ονοματικές, επιρρηματικές*, όπου ταιριάζει η καθεμιά.

► Κατά κανόνα οι δευτερεύουσες δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση, ενώ οι χωρίζονται.

Ακούω και μιλώ

1. Αναζητήστε στο κείμενο 3 τις άνω τελείες και τις παύλες.

- Εξηγήστε το ρόλο αυτών των σημείων στίξης.

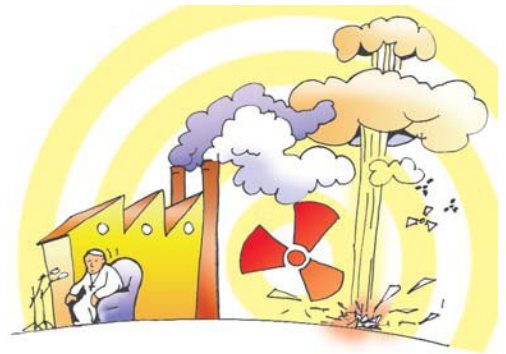
2. Αναζητήστε στα βιβλία σας άλλα κείμενα που περιέχουν παύλες και παρουσιάστε τα στην τάξη.

- Μπορείτε να διατυπώσετε έναν κανόνα για το πότε χρησιμοποιούνται οι παύλες;

Κείμενο 5 [Οι θετικές επιστήμες μάς απειλούν;]

[...] Πολλοί έξυπνοι και ικανοί άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι υπάρχει μια πραγματική απειλή [από τις θετικές επιστήμες]. Για παράδειγμα,

ο Πάπας Ιωάννης Παύλος ο 2ος, σε ομιλία του προς την UNESCO, διατύπωσε την εξής άποψη:

«Το μέλλον του ανθρώπου και της ανθρωπότητας απειλείται, απειλείται σοβαρά, παρά τις πολύ ευγενικές προθέσεις των ανθρώπων που ασχολούνται με τις θετικές επιστήμες. Οι ανακαλύψεις τους έγιναν και εξακολουθούν να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης –εις βάρος των ηθικών κανόνων– για σκοπούς καταστροφής και θανάτου σε βαθμό που ποτέ μέχρι σήμερα δεν είχε επιτευχθεί. Προκαλούνται έτσι τρομακτικές καταστροφές. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί και στον τομέα των γενετικών μετατροπών και βιολογικών πειραμάτων και στους τομείς των χημικών,

**βατηριολογικών και πυρηνικών
εξοπλισμών.»**

**G. J. V. Nossal, Ross L. Coppel,
*Αναμορφώνοντας τη ζωή.
Η επανάσταση της γενετικής
τεχνολογίας,*
μτφρ. Γιώργος Παπαδόπουλος,
εκδ. Κάτοπτρο, 1991**

Ακούω και μιλώ

- 1. Στο κείμενο 5 αναζητήστε τα ακόλουθα σημεία στίξης: εισαγωγικά, παύλες, άνω κάτω τελεία. • Εξηγήστε το ρόλο τους.**
- 2. Αναζητήστε στα βιβλία σας άλλα κείμενα τα οποία περιέχουν άνω κάτω τελεία και εισαγωγικά και παρουσιάστε τα στην τάξη.
• Μπορείτε να διατυπώσετε έναν κανόνα για το πότε**

χρησιμοποιούνται αυτά τα σημεία στίξης;

3. Ποια είναι η απειλή για το μέλλον του ανθρώπου και της ανθρωπότητας, στην οποία αναφέρεται ο Πάπας στο κείμενο 5;

- Έχετε ακούσει ή διαβάσει άλλες τέτοιες παρόμοιες απόψεις;

4. Ποιες από τις σύγχρονες επιστημονικές/τεχνολογικές εξελίξεις νομίζετε ότι προκαλούν τις μεγαλύτερες φοβίες στους ανθρώπους;

- Εσείς τις συμμαρίζετε;

Κείμενο Απολογία

[...] Παρά τα γεγονότα δεν άλλαξα πεποιθήσεις παραμένω ο αυτός με τις ίδιες ιδέες που τρυπούν σαν αγκάθια το μυαλό μου. Είναι

τα πράγματα που αλλάζουν γύρω
το ύψος των οικοδομών οι τιμές
των αυτοκινήτων οι απόψεις των
φίλων. Παραμένω ο αυτός
με ιδέες που μ' έχουν για καλά
σημαδέψει με ιδέες που περπατούν
στο κρανίο μου σα μυρμήγκια. [...]

Νάσος Βαγενάς, *Νεότερη Ελληνική
Ποίηση 1965-1980*, εισαγωγή:
Αλέξης Ζήρας, εκδ. Γραφή, 1979

Ακούω και μιλώ

Τι παρατηρείτε σε ό,τι αφορά τη
στίξη στο κείμενο 6; • Αν ο ποιητής
ακολουθούσε τους τυπικούς
κανόνες της γραμματικής, πού και
ποια σημεία στίξης θα έπρεπε να
προσθέσει; • Γιατί, κατά τη γνώμη
σας, δεν το έκανε;

Διαπιστώνω ότι:

► Συχνά στη μοντέρνα ποίηση παραλείπονται ολότελα ή χρησιμοποιούνται ελάχιστα σημεία στίξης.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Στο κείμενο 6 υπάρχουν οι λέξεις *αγκάθια* και *μυρμήγκια*. Γιατί χρησιμοποιούνται από τον ποιητή; • Η σχέση τους με το θέμα του ποιήματος είναι έμμεση ή άμεση;

2. Ο πολιτικός στο σκίτσο της σελ. 139 αναφέρει το λεκτικό σύνολο «χρυσά κουτάλια». Νομίζετε ότι εννοεί κυριολεκτικά κουτάλια

από χρυσάφι; • Ποιο σχήμα λόγου αναγνωρίζετε;

3. Στο κείμενο 4 η αρθρογράφος κάνει λόγο για νέους που «μπαίνουν από νωρίς στο λούκι». Ποια είναι η κύρια/αρχική σημασία της λέξης λούκι; • Με ποια σημασία χρησιμοποιείται εδώ; • Ποιο σχήμα λόγου αναγνωρίζετε;

Μαθαίνω ότι:

▶ Στον καθημερινό λόγο ελάχιστες λέξεις χρησιμοποιούνται αποκλειστικά με μία σημασία.

Οι περισσότερες έχουν ή παίρνουν και άλλες σημασίες. Από όλες τις σημασίες μιας λέξης μία λέγεται αρχική ή κύρια και οι άλλες δευτερεύουσες.

► Οι αποκλίσεις από την κύρια σημασία και οι διάφορες ιδιόρρυθμες χρήσεις των λέξεων ή φράσεων μέσα σε ένα ορισμένο περιβάλλον επικοινωνίας λέγονται **σχήματα λόγου**.

- Σε ποια σχήματα λόγου έχουμε ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες του βιβλίου; (βλ. ενότητες 3 και 7)

Μαθαίνω μερικά ακόμα **σχήματα λόγου**:

► Όταν, για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή ενός πράγματος ή μιας ιδέας, το συσχετίζουμε με κάτι άλλο πολύ γνωστό, που έχει αυτή την ιδιότητα σε μεγάλο βαθμό, τότε έχουμε **παρομοίωση**. Στην παρομοίωση

χρησιμοποιούμε υποχρεωτικά το σαν ή το όπως.

▶ Όταν, για να προκαλέσουμε ισχυρή εντύπωση, λέμε κάτι που ξεπερνά το πραγματικό ή το συνηθισμένο, τότε έχουμε **υπερβολή**.

▶ Όταν, αντί για μια λέξη ή φράση, χρησιμοποιούμε την αντίθετή της μαζί με άρνηση, τότε έχουμε **σχήμα λιτότητας**.

▶ Όταν χρησιμοποιούμε με προσποίηση λέξεις ή φράσεις για να δείξουμε το εντελώς αντίθετο από αυτό που λέμε, τότε έχουμε **ειρωνεία**.

▶ Όταν χρησιμοποιούμε το μέρος ενός συνόλου αντί για το σύνολο και αντίστροφα, την **ύλη** αντί για

το πράγμα που γίνεται από αυτήν ή εκείνο που παράγει αντί για εκείνο που παράγεται από αυτό, τότε έχουμε συνεκδοχή.

4. Ποια σχήματα λόγου αναγνωρίζετε στα παραδείγματα των προηγούμενων δραστηριοτήτων 1 και 2;

5. Ποια σχήματα λόγου αναγνωρίζετε στα παρακάτω παραδείγματα;

α. «το λερό κουρελιασμένο φουστάνι της έλαμψε, ωσάν βασιλική πορφύρα», «σύγνεφο μαύρο, ωσάν πίσσα» (κείμενο 3)

β. «τη νύφη, οπού είναι καλύτερη από το μάλαμα» (κείμενο 3)

Υ.

ΑΜΠΡΑ
ΟΥΜΠΛΑ
ΤΣΟΥΦΦ
ΠΡΛΑ ΜΠΟΥΜ!

ΤΩΡΑ ΜΕ
ΦΩΤΙΣΕΣ!

Κείμενο 7 [Δεν είναι η επιστήμη αυτή που προκαλεί καταστροφές]

Δεν είναι λίγες οι επικρίσεις που δέχονται οι επιστήμονες τα τελευταία χρόνια. Τους κατηγορούμε ότι δεν έχουν καρδιά και συνείδηση και δε νοιάζονται για την υπόλοιπη ανθρωπότητα. Τους καταμαρτυρούμε πως είναι επικίνδυνα άτομα που δε διστάζουν να ανακαλύπτουν και να

χρησιμοποιούν μεθόδους φοβερών καταστροφών και καταναγκασμών. Είναι σαν να τους κάνουμε μεγάλη τιμή. Η αναλογία ηλιθίων και κακοποιών έχει σταθερή τιμή που τη βρίσκουμε σε όλα τα δείγματα ενός πληθυσμού, στους επιστήμονες αλλά και στους ασφαλιστικούς υπαλλήλους, στους συγγραφείς αλλά και στους χωρικούς, στους ιερείς αλλά και στους πολιτικούς. Και παρά το Δρ. Φρανκεστάιν και το Δρ. Φολαμούρ, οι ιστορικές καταστροφές οφείλονται λιγότερο στους επιστήμονες απ' ό,τι στους ιερείς ή στους πολιτικούς.

Οι άνθρωποι δεν αλληλοσκοτώνονται μόνο για το συμφέρον αλλά και εξαιτίας του δογματισμού. Τίποτε δεν είναι πιο επικίνδυνο από τη βεβαιότητα κάποιου ότι έχει

δίκιο. Τίποτε δεν προκαλεί τόση καταστροφή όση η έμμομη ιδέα μιας αλήθειας που θεωρείται απόλυτη. Όλα τα εγκλήματα στην ιστορία είναι απόρροια κάποιου φανατισμού. Όλες οι σφαγές έγιναν από αρετή, στο όνομα της αληθινής θρησκείας, του νόμιμου εθνικισμού, της καλής πολιτικής, της σωστής ιδεολογίας· και τέλος, στο όνομα του αγώνα εναντίον της αλήθειας του άλλου, του αγώνα εναντίον του σατανά. Η ψυχρότητα και η αντικειμενικότητα, που τόσο συχνά αποδίδουμε στους επιστήμονες, ίσως είναι προτιμότερες από τον πυρετό και την υποκειμενικότητα στην αντιμετώπιση ορισμένων ανθρώπινων υποθέσεων. Τα πάθη δεν τα γεννούν οι ιδέες της επιστήμης. Αντίθετα, τα πάθη χρησιμοποιούν την επιστήμη

για να υποστηρίξουν τους σκοπούς τους. Η επιστήμη δεν οδηγεί στο ρατσισμό και το μίσος, αλλά το μίσος προσφεύγει στην επιστήμη για να δικαιολογήσει το ρατσισμό του. Μπορούμε να επιπλήτουμε την ορμή και τον ενθουσιασμό που εκδηλώνουν μερικές φορές ορισμένοι επιστήμονες όταν υπερασπίζονται τις ιδέες τους. Αλλά ως τώρα ουδεμία γενοκτονία διαπράχθηκε για το θρίαμβο κάποιας επιστημονικής θεωρίας.

Francois Jacob, *Το παιχνίδι της εξέλιξης*, μτφρ. Νίκος Λιανέρης, εκδ. Τροχαλία, 1989 (διασκευή)

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε ένα σχήμα συνεκδοχής στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 7.
2. Αναζητήστε το σχήμα λιτότητας στην αρχή του ίδιου κειμένου.
3. Σε ποιο από τα προηγούμενα κείμενα της ενότητας μπορεί να αποτελεί νοητή απάντηση το κείμενο 7; • Γιατί;

Διαβάζω και γράφω

1. Ποια θέση θα παίρνατε εσείς ανάμεσα στις απόψεις που παρουσιάζονται στο κείμενο 7 και σε εκείνο που εντοπίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα (Ακούω και μιλώ 3); • Υποστηρίξτε την άποψή σας σε μια παράγραφο.

2. Μετασχηματίστε την πρώτη παράγραφο του κειμένου 7, απαλείφοντας τα σχήματα λόγου.

- **Τι παρατηρήσεις κάνετε;**

3. Μιλήστε για τα συναισθήματα που σας γεννά η προοπτική της αποφοίτησης από το Γυμνάσιο και η επιλογή νέων δρόμων για το μέλλον σας. • Γράψτε μια παράγραφο χρησιμοποιώντας όσο περισσότερα σχήματα λόγου μπορείτε.

Ε ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κείμενο 8 Γυρίστε το
γαλαξία με ωτο-στοπ

ΠΡΟΣ ΜΑΓΡΑΘΕΑ

Ο γήινος Άρθουρ Ντεντ, από μια εντελώς απίθανη άθροιση απιθανοτήτων, βρέθηκε να ταξιδεύει στο διάστημα μαζί με το φίλο του Φορντ Έσκορτ, Μπετελγεζιανό που 'χε ξεμείνει στη Γη. Βέβαια, η Γη έχει ήδη κατεδαφιστεί από το Βογγονικό Οικοδομικό Στόλο (με εντολή της Γαλαξιακής Πολεοδομίας), για ν' ανοίξει μια γαλαξιακή λεωφόρος υπερταχείας κυκλοφορίας. Κάτω από εντελώς απίθανες συνθήκες,

ΧΡΥΣΗ ΚΑΡΔΙΑ

ο Άρθουρ βρέθηκε πάνω στη «Χρυσή Καρδιά», διαστημόπλοιο Άπειρης Απιθανότητας, που μόλις είχε κλέψει ο Ζάφορντ Μπλήμπλιμπροξ, πρόεδρος του Γαλαξία και ξάδερφος του Φορντ Έσκορτ και τον οποίο συνοδεύει η Τρίλιαν, ένα κορίτσι που είχε αφήσει ανικανοποίητα αισθήματα στον Άρθουρ, μια νύχτα σ' ένα πάρτι στο Λονδίνο. Όλοι μαζί (να μην ξεχάσουμε και το Μάρβιν, το ψυχοπαθές ρομπότ) κατευθύνονται στο μυθικό πλανήτη Μαγραθέα...

Ως ραδιοφωνική εκπομπή καθήλωνε εβδομαδιαία τα αγγλικά πλήθη.

Ως τηλεοπτικό σίριαλ στάθηκε απ' τις πιο διασκεδαστικές ώρες του BBC.

Ως βιβλίο είναι μια πανέξυπνη σάτιρα για το ανθρώπινο είδος, τις

καταβολές και το μέλλον του.
Το κρατάτε στα χέρια σας.

Douglas Adams, *Γυρίστε το γαλαξία
με ωτο-στοπ*

(κείμενο οπισθόφυλλου),
μτφρ. Δημήτρης Αρβανίτης,
εκδ. Παρά πέντε, 1999

Ακούω και μιλώ

1. Το κείμενο 8 αποτελεί το οπισθόφυλλο ενός βιβλίου. Τα οπισθόφυλλα συνήθως περιλαμβάνουν μια σύντομη περίληψη του περιεχομένου του βιβλίου ή μερικά αξιολογικά σχόλια για το βιβλίο ή και τα δύο. • Σε ποια από τις παραπάνω περιπτώσεις ανήκει το συγκεκριμένο κείμενο;

2. Μέχρι ποιο σημείο του κειμένου φτάνει η περίληψη και από ποιο σημείο αρχίζουν τα σχόλια;

- 3. Ποιο πρακτικό σκοπό εξυπηρετούν τα οπισθόφυλλα των βιβλίων κατά τη γνώμη σας;**
- 4. Με βάση τις πληροφορίες που δίνει το κείμενο 8 σε ποια περίπτωση θα διαλέγατε να διαβάσετε αυτό το βιβλίο;**
- α. Αν θέλατε να εμπλουτίσετε τις γνώσεις σας για το γαλαξία μας.**
 - β. Αν αγαπάτε τα μυστήρια.**
 - γ. Αν προτιμάτε τις ρομαντικές ιστορίες.**
 - δ. Αν σας αρέσει η επιστημονική φαντασία.**

Θυμάμαι ότι:

► Οι περιλήψεις είναι **σύντομα** κείμενα που προκύπτουν από άλλα εκτενέστερα, διατηρώντας μόνο

τα βασικά τους στοιχεία και παραλείποντας τις λεπτομέρειες.

► Οι περιλήψεις είναι εξαιρετικά χρήσιμες και έχουν πολλές εφαρμογές στην καθημερινή ζωή (π.χ. σύντομες ειδήσεις, οπισθόφυλλα βιβλίων).

• Σε ποιες περιπτώσεις στην καθημερινή μας ζωή ακούμε ή διαβάζουμε περιληπτικά κείμενα;

Θυμάμαι επίσης ότι:

► Για να κάνω την περίληψη ενός κειμένου πρέπει:

α. να κατανοήσω το αρχικό κείμενο

β. να μελετήσω τη δομή του

γ. να εντοπίσω τα βασικά στοιχεία

κάθε ενότητας (π.χ. παραγράφων,

κεφαλαίων κ.λπ. ανάλογα με

το είδος του κειμένου)

δ. να τα αποδώσω σε ένα νέο κείμενο που να εξυπηρετεί το σκοπό για τον οποίο παράγεται.

► Βοηθητικό ρόλο στη συγγραφή της περίληψης μπορούν να παίξουν **οι πλαγιότιτλοι** που θα έχουμε βρει για κάθε παράγραφο του αρχικού κειμένου.

► Στην περίληψη δεν είναι απαραίτητο να μιμούμαστε το ύφος του αρχικού κειμένου.

► Η χρήση αυτούσιων λέξεων ή φράσεων του αρχικού κειμένου καλό είναι να αποφεύγεται.

Κείμενο 9 Το μέλλον θα είναι άλλο

Το μέλλον είναι ήδη –ή θα είναι– άλλο. Με αυτήν τη βασική πρόταση, υπονοείται ότι το μέλλον δε θα ακολουθήσει όσα υποθέτουν οι αναλυτές. Δε θα αντιστοιχεί σε εκείνα που τεκμηριώνουν οι τεχνοκράτες, μήτε σε όσα φοβούνται ή ελπίζουν οι άνθρωποι. Κοντολογίς, το μέλλον δε θα μοιάζει με ό,τι προβλέπουν οι σημερινοί.

Το μέλλον μας, λοιπόν, θα είναι άλλο. Η γενική αυτή θέση, που αρνείται κάθε πρόβλεψη, ενισχύεται από το κύριο, νομίζω, συμπέρασμα των τελευταίων δεκαετιών: Ότι δηλαδή τα μεγάλα ιστορικά ή

κοινωνικά φαινόμενα περίπου αιφνιδίασαν, ακολουθώντας δρόμους μη αναμενόμενους. Και όταν κινήθηκαν με κάποια υποτιθέμενη συνέπεια, απέχουν πολύ από το να αποκαλύπτουν μια λογική της Ιστορίας. Σε μεγάλο βαθμό, η πορεία προς το μέλλον έχει λοιπόν χαοτική υφή. [...]

Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί την εκρηκτική ανάπτυξη του Διαδικτύου πολύ περισσότερο, τις προεκτάσεις που αυτή η ανάπτυξη έχει στην οικονομία ή τη διάδοση της γνώσεως – ποιας γνώσεως, όμως; Στο χώρο άλλωστε των ιδεών, ο θρίαμβος της επιστήμης κατά τον εικοστό αιώνα συνοδεύτηκε από ένα αναπάντεχο κύμα θρησκευτικών εξάρσεων, μυστικισμού και επανακάμψεως της μαγείας.

Είναι ωστόσο ενδιαφέρον ότι το απρόβλεπτο της Ιστορίας δε χαρακτηρίζει μόνο το μακρόκοσμο της: τον κόσμο δηλαδή της κοινωνίας ή των εθνών, της οικονομίας και των ιδεολογιών. Φαίνεται να ισχύει και στη μικροκλίμακα της ανθρώπινης ζωής, σε ό,τι συνιστά την καθημερινότητα και τις προσδοκίες μας. Δεν πάνε πολλά χρόνια που η θεαματική διάδοση της τηλεοράσεως είχε οδηγήσει, ειδικούς και μη, σε θρήνους για το τέλος του κινηματογράφου. Σήμερα, ωστόσο, ο κινηματογράφος παρουσιάζει σπάνια άνθιση, τόσο σε ποιότητα ταινιών όσο και σε ανανεωμένες αίθουσες. Είναι χρήσιμο να δούμε αν την ίδια τύχη θα έχει και η πρόβλεψη που θέλει το ηλεκτρονικό βιβλίο να αντικαθιστά τις σελίδες του χαρτιού

με το χαρακτηριστικό τους άρωμα και τη φθορά του χρόνου. Όσο για την κινητή τηλεφωνία, είναι γεγονός ότι εισέβαλε στην καθημερινότητα, ανοίγοντας νέους δρόμους αλλά και ήθη στην επικοινωνία. Η διαπίστωση όμως ότι η πραγματική επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους βρίσκεται πάντοτε σε κρίση δεν απέχει πολύ από την αλήθεια. Σχηματικά λοιπόν, στην πορεία προς το μέλλον δύο άξονες εμφανίζονται διακριτοί: Ο πρώτος είναι η τρομακτική επιτάχυνση των εξελίξεων, τόσο στο μακρόκοσμο της Ιστορίας όσο και στο μικρόκοσμο τον ανθρώπινο ή της καθημερινότητας. Η επιτάχυνση αυτή, ενώ ως κινητήρια δύναμη έχει κυρίως την τεχνολογία, δε φαίνεται να απηχεί την κλασική έννοια της προόδου. Είναι συχνά ανεξέλεγκτη,

κάποτε αντιφατική, και πάντως χωρίς να είναι ορατά τα επόμενά της βήματα.

Από την άλλη –ο άλλος άξονας– είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Μοιάζει αμήχανος ή υποτάσσεται στις εξελίξεις, που είναι συχνά ευεργετικές. Αλλού ανθίσταται. Δε φαίνεται όμως, προς ώρας τουλάχιστον, να έχει αλλοιωθεί η βαθύτερή του φύση. Παραμένει νοσταλγός του ονείρου και μιας άλλης ζωής, αναζητεί αξίες και πρότυπα, προσπαθεί να ισορροπήσει – ενώ η περιδίνηση των πάντων χαρακτηρίζει την εποχή μας. Ο μετέωρος άνθρωπος: Γνώστης της κοσμικής του ασημαντότητας συνεχίζει ωστόσο να αισθάνεται τα ρίγη της υπάρξεως και της ιστορίας του. Με δυο λόγια, να δημιουργεί πολιτισμό. [...]

Στη χαοτική πορεία του ανθρώπου προς το μέλλον, οι εξωγενείς παράγοντες, που σήμερα εκφράζονται κυρίως από την ανεξέλεγκτη τεχνολογία και ένα στυγνό οικονομισμό, υπάρχει πιθανότητα να ισοπεδώσουν τις εκφράσεις του πολιτισμού του, αλλά και τους εσωτερικούς του κραδασμούς. Ο μετα-άνθρωπος, που θα δημιουργηθεί, δεν μπορεί να περιγραφεί, μήτε η κοινωνία η τότε. Θα είναι ίσως ένα μείγμα εικονικής πραγματικότητας και αθέατης εξουσίας των ισχυρών.

Αν όμως υποτεθεί ότι το τοπίο της ψυχής πάντοτε θα αναζητεί τις αξίες της αλληλεγγύης και του πολιτισμού, της δικαιοσύνης ή του έρωτα, τότε ο σημερινός κύκλος – κύκλος βαρβαρότητας– κάποτε θα κλείσει. Ένας καινούριος ασφαλώς

θα ανοίξει. Ο καινούριος αυτός κύκλος δε θα θυμίζει εκείνους του παρελθόντος, όπως θα επιθυμούσαν μερικοί ουτοπιστές. Με τον έναν ή τον άλλο όμως τρόπο, θα επαναφέρει στο κέντρο του το ανθρώπινο πρόσωπο.

Γιώργος Γραμματικάκης, ένθετο
«Βιβλιοθήκη»,
εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2000

Διαβάζω και γράφω

- 1.** Αφού μελετήσετε προσεκτικά το κείμενο 9, προσπαθήστε:
 - α.** να το χωρίσετε σε ενότητες
 - β.** να κάνετε το σχεδιάγραμμά του
 - γ.** να γράψετε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο του

2. Συντάξτε τώρα μια περίληψη του κειμένου 9, που θα δημοσιευτεί στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου σας, με σκοπό να συμβάλει στη διεύρυνση του προβληματισμού των συμμαθητών σας. Το κείμενο σας δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 200 λέξεις, γιατί δεν υπάρχει περισσότερος διαθέσιμος χώρος στην εφημερίδα.

ΣΤ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Πολλοί άνθρωποι αρχίζουν να ξεφυλλίζουν την εφημερίδα ή το περιοδικό τους από τη σελίδα που περιέχει τα ζώδια (τα ωροσκόπια). Εσείς έχετε αυτή τη συνήθεια;

- Συζητήστε στην τάξη και επιχειρήστε να εξηγήσετε αυτή τη συμπεριφορά.
- Πιστεύετε ότι η ανάγνωση του ωροσκοπίου μπορεί να βοηθήσει κάποιον να πάρει τις σωστές αποφάσεις, για να αποφύγει κινδύνους και να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες της ζωής;
- Ναι;
- Όχι;
- Γιατί;

Κείμενο 10 Don' t worry be happy

Άμα ξυπνήσεις και έχεις
βγάλει ουρά,
αν κοιταχτείς και έχεις
βγάλει βυζιά...

Don' t worry be happy

Άμα η κόρη σου σε λέει μπαμπά
ενώ ο γιος σου σε φωνάζει μαμά...

Don' t worry be happy

Δεν είναι αυτό για να σ' ανησυχεί,
είναι μια φιλομετάλλαξη...

Don' t worry be happy

Και τι με νοιάζει εμένα δηλαδή,

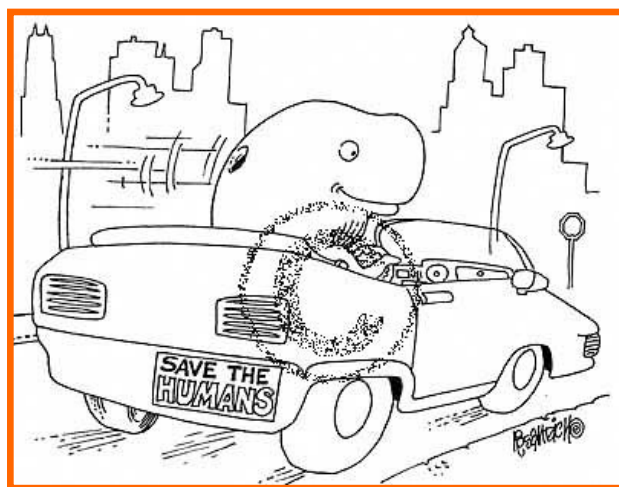
εγώ θα γίνω σταρ του MTV

Don' t worry be happy

Στίχοι: Χάρης και Πάνος
Κατσιμίχας,
Μουσική: Bobby McFerrin,
στο δίσκο *Η μοναξιά του*
σχοινοβάτη, Ακτή, 1992

Κείμενο 11 Save the human

<http://www.greenpeace.gr>

2. Συζητήστε το μήνυμα των κειμένων 10 και 11. • Ποια σχέση εντοπίζετε μεταξύ τους ως προς το θέμα που θέτουν και τον τρόπο που το προσεγγίζουν; • Θεωρείτε υπαρκτό τον κίνδυνο που επισημαίνουν τα δύο κείμενα; Από πού πιστεύετε ότι προέρχεται;

3. Οργανώστε στην τάξη σας έναν αγώνα λόγου (ντιμπέιτ) με τους κανόνες που περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 5, σελ. 102.

- Η ομάδα Α αναλαμβάνει να υποστηρίξει την άποψη ότι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας αποτελεί απειλή για το μέλλον της ανθρωπότητας.**
- Η ομάδα Β, αντίθετα, θα υποστηρίξει ότι οι κίνδυνοι δεν προέρχονται από την ανάπτυξη της επιστήμης αλλά από την κακή της**

χρήση και επιπλέον ότι η επιστήμη παρέχει τη μόνη ελπίδα για την αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων της ανθρωπότητας.

- Για να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας, ανατρέξτε στα κείμενα 1, 5, 7 και 9 αυτής της ενότητας.
- Επίσης, σκεφτείτε παραδείγματα από την ιστορία και την επικαιρότητα.

Κείμενο 12 [Δύσκολες αποφάσεις...]

Ο Ζαν-Μαρκ δεν υποτιμούσε ποτέ τη μαγεία που αντιπροσωπεύει για έναν άνθρωπο η στιγμή κατά την οποία επιλέγει το επάγγελμά του. Ήξερε καλά πως η ζωή είναι σύντομη και η επιλογή

του δεν πρέπει να είναι ανεπανόρθωτη, γι' αυτό και τον κατέλαβε αγωνία, όταν διαπίστωσε ότι κανένα επάγγελμα δεν τον τραβούσε αυθόρμητα. Εξέτασε με σκεπτικισμό όλο το φάσμα των δυνατοτήτων που προσφέρονταν. Οι εισαγγελείς που αφιερώνουν όλη τους τη ζωή στη δίωξη των άλλων, οι δάσκαλοι, τα κορόιδα των κακομαθημένων παιδιών, οι τεχνικοί κλάδοι, που η πρόοδος τους αποφέρει μικρό όφελος με τεράστια ζημιά, η επιτηδευμένη και κενή φλυαρία των ανθρωπιστικών επιστημών, η αρχιτεκτονική εσωτερικών χώρων (αυτή τον τραβούσε επειδή θυμόταν τον παππού του που ήταν μαραγκός), υποδουλωμένη πλήρως στις μόδες τις οποίες σιχαινόταν, οι καημένοι οι φαρμακοποιοί, που κατάντησε

να πουλάνε κουτιά και
μπουκαλάκια. Όταν αναρωτιόταν: τι
επάγγελμα να διαλέξω για όλη μου
τη ζωή, βαθιά μέσα του αισθανόταν
την πιο αμήχανη σιωπή. Τελικά
κατέληξε στην ιατρική,
υπακούοντας όχι σε κάποια κρυφή
έλξη, αλλά σ' έναν αλτρουιστικό
ιδεαλισμό. Πίστευε πως η ιατρική
είναι η μόνη αναμφισβήτητα
χρήσιμη στον άνθρωπο
απασχόληση που η τεχνολογική
πρόοδος της έχει ελάχιστες
αρνητικές συνέπειες.

Μίλαν Κούντερα, *Η Ταυτότητα*,
μτφρ. Γιάννης Η. Χάρης,
εκδ. Εστία, 1999

Διαβάζω και γράφω

1. Διαβάστε το κείμενο 12. • Εσείς έχετε βρεθεί σε θέση ανάλογη με αυτήν του ήρωα του κειμένου;

• Αποτυπώστε σε μία παράγραφο τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας δημιουργεί η επιλογή μιας επαγγελματικής προοπτικής.

2. Ανατρέξτε στο κείμενο 2.

• Θυμηθείτε τα δύο πρόσωπα και την αντίληψη του καθενός απέναντι στην οικοδόμηση του μέλλοντος.

Αν ο καθηγητής είχε διάθεση να απαντήσει σε όσα του λέει

ο ταξιτζής στο τέλος της συνομιλίας τους, με σκοπό να του αποδείξει ότι κάνει λάθος, τι θα του έλεγε;

• Συνεχίστε το διάλογο.

• Στο κείμενο σας προσπαθήστε να περιλάβετε όσο μπορείτε περισσότερες από τις παρακάτω

λέξεις ή κάποιες συγγενικές προς αυτές: μοιρολατρία, αγωνιστικότητα, πρωτοβουλία, αισιοδοξία, ανάπτυξη, προσδοκία, ελπίδα, ανασφάλεια, πεπρωμένο.

3. Από την ηλεκτρονική διεύθυνση https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2024/epag_ekraideusi/2024_06_26_EΞΕ_71341_ΥΑ_Καθορ_ΤΟΜΕΩΝ-ΕΙΔΙΚΟΤ_ανά_ΕΠΑΛ-ΠΕΠΑΛ_2024-25_ΦΕΚ_3731B_28.06.2024.pdf στο Διαδίκτυο, επιλέξτε το ΕΠΑΛ που νομίζετε ότι παρουσιάζει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για σας. • Γράψτε μια επιστολή ή στείλτε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα (e-mail) στη διεύθυνση του σχολείου, ζητώντας όσες πληροφορίες θέλετε να μάθετε σχετικά:

α. με τις προϋποθέσεις εγγραφής, β. το πρόγραμμα σπουδών και γ. τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης ή οτιδήποτε άλλο θεωρείτε χρήσιμο να ξέρετε, για να πάρετε τις αποφάσεις σας.

Στη συνέχεια μπορείτε να αξιολογήσετε τα κείμενά σας, ελέγχοντας αν:

- **ακολουθούν την τυπική μορφή της επιστολής,**
- **διαθέτουν το κατάλληλο ύφος,**
- **έχουν χρησιμοποιηθεί σωστά τα**
- **διατυπώνονται σαφείς ερωτήσεις που ζητούν πραγματικά χρήσιμες, νέες πληροφορίες.**

Διαθεματική εργασία

Οι προγνώσεις στη διάρκεια των αιώνων και σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης δράσης

Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι σε όλες τις εποχές και σε όλους τους τόπους έχουν σφοδρή επιθυμία να μαντέψουν τι τους επιφυλάσσει το μέλλον, ιδιαίτερα όποτε βρίσκονται μπροστά σε κρίσιμες αποφάσεις.

► Χωριστείτε σε ομάδες και μελετήστε τις διάφορες πτυχές του φαινομένου των προγνώσεων. Κάθε ομάδα μπορεί να επιλέξει έναν από τους παρακάτω τομείς ή κάποιον άλλον που θεωρεί ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον:

α. μαντεία και χρησμοί στην Αρχαία Ελλάδα

β. οι προφήτες και τα προφητικά κείμενα του Χριστιανισμού

γ. οι πρακτικές πρόγνωσης του μέλλοντος στους αρχαίους ανατολικούς λαούς

δ. λαϊκές δοξασίες και σημερινές διαδεδομένες πρακτικές μαντείας

ε. οι επιστημονικές προγνώσεις και η σημασία τους (μετεωρολογία, σεισμολογία, οικονομία, ιατρική, βιολογία)

στ. μαθηματικά μοντέλα για τις προγνώσεις.

► Η κάθε ομάδα ας συνθέσει μια παρουσίαση των ευρημάτων και των συμπερασμάτων της και ας την ανακοινώσει στην τάξη. Στη συνέχεια μπορεί να γίνει μια συζήτηση σχετικά με όσα παρουσιάστηκαν.

**ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ
ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ
ΕΝΟΤΗΤΑ**

► Σημειώστε ένα ✓ στο σωστό:

α. Τα μόρια είναι

κλιτά μέρη του λόγου

άκλιτα μέρη του λόγου

β. Η σημασία τους

είναι σταθερή

εξαρτάται από τα συμφραζόμενα

► Για παράδειγμα, *μόρια* είναι οι λέξεις

.....

.....

► Αντιστοιχίστε:

Προφορικός λόγος	Σημεία στίξης
Γραπτός λόγος	Επιτονισμός

► Όταν στο λόγο χρησιμοποιούμε τις λέξεις/φράσεις, όχι με την κύρια σημασία τους, αλλά με κάποια διαφορετική, τότε χρησιμοποιούμε σχήματα λόγου.

Έτσι για παράδειγμα, όταν λέμε σε κάποιον: «Τι έξυπνος που είσαι!»,

μπορεί είτε να μιλάμε κυριολεκτικά
είτε να χρησιμοποιούμε την

..... Τι από τα
δύο συμβαίνει, εξαρτάται από

► Για να κάνω την περίληψη ενός
κειμένου, πρέπει να:

α

β

γ

δ

Α. ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- **εκφώνημα:** η μέγιστη ενότητα γλωσσικών δεδομένων που συνδέονται με συγκεκριμένους ομιλητές σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Ένα εκφώνημα μπορεί να αποτελείται από μια μόνο λέξη, από μια φράση, μια «ελλιπή πρόταση» κ.λπ.
- **εκφώνηση:** μεγαλόφωνη εκφορά λόγου.
- **επιτονισμός:** τρόποι εκφραστικής διακύμανσης της φωνής στην προφορική ομιλία.
- **δομή κειμένου:** η εσωτερική οργάνωση ενός κειμένου, δηλαδή η ιδιότητά του να έχει διακριτά μέρη, συγκεκριμένη πορεία

από την αρχή προς το τέλος και τα μέρη του να συνδέονται μεταξύ τους με λογική αλληλουχία.

■ **κειμενικά είδη ή είδη λόγου:** συμβατικές μορφές κειμένων που περιέχουν ορισμένα κειμενικά χαρακτηριστικά ως προς τη δομή, τη μορφή και το περιεχόμενο. Τα χαρακτηριστικά αυτά αντικατοπτρίζουν στοιχεία και ιδιότητες των κοινωνικών περιστάσεων μέσα στα οποία παρήχθησαν. Έτσι μια συνέντευξη είναι ένα κειμενικά είδος με ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία αντικατοπτρίζουν και αντιπροσωπεύουν την κοινωνική περίσταση της συνέντευξης, τη συζήτηση δηλαδή δύο ανθρώπων κατά την οποία ο ένας ρωτάει και ο άλλος απαντάει με σκοπό αυτή

η συζήτηση (συνέντευξη) να δημοσιοποιηθεί σε τρίτα πρόσωπα. Μια διαφήμιση είναι ένα κειμενικά είδος που έχει ορισμένα κειμενικά χαρακτηριστικά και στη δομή και στη μορφή και στο περιεχόμενο (σύντομο κείμενο, περιεκτικό, ελκυστικό κ.λπ.) που αντικατοπτρίζει την κοινωνική περίσταση της διαφήμισης.

■ **Λεκτικό σύνολο:** ομάδα λέξεων συντακτικά οργανωμένων που αποτελούν μια ενότητα. Ένα λεκτικό σύνολο μπορεί να αποτελείται από μία ή περισσότερες λέξεις.

■ **Λεξικά στοιχεία:** στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μιας λέξης (π.χ. προθήματα / ρίζες / επιθήματα).

■ **περιστάσεις επικοινωνίας:** πού, πότε, πώς, ανάμεσα σε ποιους και με ποιο σκοπό γίνεται η ανταλλαγή μηνυμάτων.

■ **συμφραζόμενα:** αυτά που εμφανίζονται πριν ή έπειτα από μια λέξη, μια φράση ή ένα εκφώνημα. Τα συμφραζόμενα μας βοηθούν συχνά να καταλάβουμε τη συγκεκριμένη σημασία μια λέξης, φράσης κ.λπ.

■ **συντακτική κατηγορία:** όταν οι λέξεις παρουσιάζουν όμοια συμπεριφορά μέσα στην πρόταση, έχουν όμοια μορφολογικά χαρακτηριστικά και τοποθετούνται σε όμοια σημεία μέσα στη δομή της φράσης και της πρότασης λέμε ότι ανήκουν στην ίδια συντακτική κατηγορία. Συντακτικές κατηγορίες είναι, για παράδειγμα, το ρήμα,

το επίθετο, το άρθρο, η πρόθεση, το επίρρημα κ.λπ.

■ **ύφος (κειμένου):** τα στοιχεία που συνιστούν την ιδιαιτερότητα της δομής ενός κειμένου και γενικότερα την ίδια την υφή του / η ιδιαιτερότητα της γλωσσικής μορφής του κειμένου (εν αναφορά πάντα προς το περιεχόμενο του) / διαφοροποίηση του λόγου σε συγκεκριμένες μορφές επικοινωνίας, επιλογή ορισμένων δομικών σχημάτων και / ή ως απόκλιση από τα καθιερωμένα σχήματα μιας γλώσσας / συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές που κάνει κάποιος συγγραφέας οι οποίες προσδίδουν ιδιαιτερότητα στον ίδιο και στο έργο του.

B. ΞΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- **γκράφιτι:** επιγραφή ή παράσταση σε τοίχο που συνήθως περιλαμβάνει έντονα χρώματα, αφηρημένα σχέδια και γράμματα και αποτελεί μια σύγχρονη μορφή νεανικής έκφρασης.
- **κολάζ:** τεχνική ζωγραφικής κατά την οποία, στην κατασκευή πινάκων, χρησιμοποιούνται ετερογενή υλικά, όπως χρώματα, φωτογραφίες, έντυπα, υφάσματα κ.λπ.
- **κόμικ(ς):** σειρά από ασπρόμαυρα ή έγχρωμα σχέδια που αφηγούνται ποικίλου περιεχομένου ιστορίες και δημοσιεύονται είτε σε συνέχειες σε εφημερίδες και περιοδικά είτε σε αυτοτελείς εκδόσεις.

- **λεζάντα:** σύντομη επεξήγηση κάτω από εικόνα, φωτογραφία, σχέδιο κ.λπ.
- **προφίλ:** η πλάγια όψη του προσώπου – μτφ.: σύνολο χαρακτηριστικών, τρόπος συμπεριφοράς ατόμου, ομάδας ή πολιτικού κόμματος κ.λπ. που προσδιορίζει τη δημόσια εικόνα του.
- **ρεπορτάζ:** συλλογή ειδήσεων / πληροφοριών σχετικά με ένα θέμα από δημοσιογράφο – ρεπόρτερ για δημοσίευση στον τύπο ή για μετάδοση από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, ειδησεολογία.
- **σλόγκαν:** λέξη ή σύντομη και περιεκτική φράση που επαναλαμβάνεται σε πολιτική ή εμπορική διαφήμιση, σύνθημα.

**Για τους ορισμούς των όρων
βασιστήκαμε στα παρακάτω
βιβλία:**

***Ελληνικό Λεξικό. Τεγόπουλος –
Φυτράκης (1993), Αθήνα.***

**Lyons, J. (2002). *Εισαγωγή στη
Θεωρητική Γλωσσολογία. Αθήνα:
Μεταίχμιο.***

**Μπαμπινιώτης, Γ. (1984).
Γλωσσολογία και Λογοτεχνία.
Από την τεχνική στην τέχνη
του λόγου. Αθήνα.**

**Μπαμπινιώτης, Γ. (1986).
Θεωρητική Γλωσσολογία.
Εισαγωγή στη Σύγχρονη
Γλωσσολογία. Αθήνα.**

**Richards, J. C., Platt, (1996).
Dictionary of Language Teaching
and Applied Linguistics.
Essex: Longman.**

**Φιλιππάκη-Warburton, E. (1992).
Εισαγωγή στη Θεωρητική
Γλωσσολογία. Αθήνα: Νεφέλη.**

**Χατζησαββίδης, Σ. (2005). «Από την
παιδαγωγική του γραμματισμού
στους πολυγραμματισμούς: Νέες
τάσεις, διαστάσεις και προοπτικές
στη διδασκαλία της γλώσσας»
στο Μπαλάσκας, Κ. και
Κ., Αγγελάκος, (επιμ.). *Γλώσσα και
Λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια και
τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.*
Αθήνα: Μεταίχμιο.**

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ

- **αισθητική 50-55, 84-89 Δ'τ.**
- **αιτία 110-114, Α'τ. 50-51 Β'τ., 79-85, Γ'τ. 114-119, Γ'τ. 18-22 Δ'τ., 61-71 Δ'τ.**
- **αιτιολογημένες κρίσεις 10-26 Β'τ.**
- **αναφορά 79-82 Α'τ., 114-118 Α'τ., 78-82 Β'τ.**
- **ανθρώπινα δικαιώματα 66-78 Β'τ., 12-22 Δ'τ., 27-35 Δ'τ.**
- **αντίθεση 94-97 Γ'τ., 18-22 Δ'τ., 50-51 Δ'τ., 72-74 Δ'τ.**
- **αντίθετα 27-39 Γ'τ. , 47-49 Γ'τ.**
- **αποτέλεσμα 18-22 Δ'τ., 61-71 Δ'τ.**
- **ασύνδετο σχήμα 39-43 Α'τ.**
- **γλώσσα 17-21 Α'τ., 93-136 Α'τ., 139-147 Α'τ., 9-21 Β'τ., 21-26 Β'τ., 29-39 Β'τ., 57-62 Β'τ., 83-98 Β'τ., 110-116 Β'τ., 130-133 Β'τ., 158-163 Β'τ.,**

14-36 Γ´τ., 47-51 Γ´τ., 114-119 Γ´τ.,
126-131 Γ´τ., 144-149 Γ´τ.,
23-26 Δ´τ., 116-120 Δ´τ.

■ διακρίσεις 39-44 Β´τ., 70-82 Β´τ.,
101-108 Β´τ.

■ δομή του κειμένου 50-51 Γ´τ., **146**

■ εθελοντισμός 23-32 Δ´τ.

■ ειρήνη 143-146 Β´τ., 50-60 Γ´τ.,
64-72 Γ´τ., 94-97 Γ´τ., 105-109 Γ´τ.,
114-119 Γ´τ., 18-22 Δ´τ.

■ έκφραση 93-94 Α´τ., 14-21 Β´τ.,
57-62 Β´τ., 83-89 Β´τ., 112-121 Β´τ.,
163-166 Β´τ.

■ Ελλάδα, Έλληνες, ελληνισμός 9-
35-39 Α´τ., 60-365 Α´τ., 70-90 Α´τ.,
100-106 Α´τ., 123-127 Α´τ., 9-14 Β´τ.,
21-26 Β´τ., 49-53 Β´τ., 57-108 Β´τ.,
116-121 Β´τ., 146-155 Β´τ., 36-39
Γ´τ., 139-149 Γ´τ., 23-35 Δ´τ., **150**

■ εναντίωση 72-74 Δ´τ.

■ επικοινωνία 93-100 Α´τ., 146-147
Α´τ.,

9-14 Β΄τ., 93-98 Β΄τ., 121-125 Β΄τ.,
97-101 Δ΄τ., **140, 143, 147**

■ **επιστήμες** 139-145 Α΄τ., 14-19 Γ΄τ.,
141

■ **εργασία, επάγγελμα** 39-44 Β΄τ.,
45-49 Δ΄τ., 97-101 Δ΄τ., **149**

■ **ερευνητική εργασία** 11-12 Α΄τ.,
60-75 Α΄τ., 85-92 Α΄τ.

■ **Ευρώπη (Ενωμένη), Ευρωπαϊκή
Ένωση** 110-121 Β΄τ., 130-133 Β΄τ.,
146-163 Β΄τ., 39-46 Γ΄τ.

■ **καλλιτέχνης** 79-82 Α΄τ., 73-77 Γ΄τ.,
50-60 Δ΄τ., 80-83 Δ΄τ.

■ **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις,
Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί**
12-35 Δ΄τ.

■ **κυριολεξία** 27-28 Β΄τ., 83-98 Β΄τ.

■ **λόγος**

ευθύς 27-28 Β΄τ., 44-82 Β΄τ., 106-
108 Β΄τ.

πλάγιος 27-28 Β΄τ., 44-82 Β΄τ., 106-108 Β΄τ.

προφορικός 55-60 Α΄τ., 27-28 Β΄τ., 44-49 Β΄τ., 130-133 Β΄τ., 163-166 Β΄τ., 140, 150

υποθετικός 1232-124 Γ΄τ., 8-22 Δ΄τ. 45-49 Δ΄τ.

■ **μέλλον 95-106 Δ΄τ., 111-115 Δ΄τ., 141, 146-148, 150**

■ **μετανάστες 17-21 Α΄τ., 62-70 Β΄τ., 146-158 Β΄τ.**

■ **μεταφορά 27-28 Β΄τ., 83-98 Β΄τ.**

■ **μετωνυμία 50-51 Δ΄τ., 75-80 Δ΄τ.**

■ **μόρια 39-43 Α΄τ., 118-122 Α΄τ., 57-62 Β΄τ., 95-97 Δ΄τ., 116-124 Δ΄τ., 150**

■ **ομόηχες λέξεις 102-105 Γ΄τ.**

■ **ορισμός 78-82 Β΄τ., 23-39 Δ΄τ.**

■ **παρώνυμα, παρώνυμες λέξεις 102-109 Γ΄τ.**

■ **περίληψη 145-147, 150**

■ πόλεμος 12-16 Α΄τ., 62-65 Β΄τ., 50-77 Γ΄τ., 80-85 Γ΄τ., 90-101 Γ΄τ., 105-109 Γ΄τ., 114-119 Γ΄τ., 139-144 Γ΄τ., 149-155 Γ΄τ., 84-89 Δ΄τ.

■ πολιτισμός 13-21 Α΄τ., 93-94 Α΄τ., 93-98 Β΄τ., 116-121 Β΄τ., 146-150 Β΄τ., 19-21 Γ΄τ., **147**

■ πολυσημία 127-136 Α΄τ., 21-26 Β΄τ.

■ προκατάληψη 27-28 Β΄τ., 39-44 Β΄τ., 49-53 Β΄τ., 78-82 Β΄τ., 89-93 Β΄τ., 101-106 Β΄τ.

■ προτάσεις

δευτερεύουσες 39-43 Α΄τ., 93-94 Α΄τ., 106-131 Α΄τ., 14-26 Β΄τ., 50-52 Β΄τ., 66-78 Β΄τ., 126-130 Β΄τ., 143-146 Β΄τ., 50-51 Γ΄τ., 68-72 Γ΄τ., 76-89 Γ΄τ., 94-97 Γ΄τ., 119-122 Γ΄τ., 139-155 Γ΄τ., 8-12 Δ΄τ., 18-22 Δ΄τ., 50-51 Δ΄τ., 61-76 Δ΄τ., 93-94 Δ΄τ., **140-141**

επιρρηματικές 93-94 Α΄τ., 106-110

**Α΄τ., 114-118 Α΄τ., 126-129 Β΄τ.,
143-146 Β΄τ., 68-72 Γ΄τ., 80-85 Γ΄τ.,
139-144 Γ΄τ., 8-12 Δ΄τ., 61-65 Δ΄τ.,
72-74 Δ΄τ.**

**αιτιολογικές 50-51 Γ΄τ., 68-89 Γ΄τ.,
119-122 Γ΄τ.**

**αναφορικές 110-111 Β΄τ.,
126-155 Β΄τ., 158-163 Β΄τ., 47-49 Γ΄τ.**

**αποτελεσματικές 50-51 Δ΄τ.,
61-76 Δ΄τ., 93-94 Δ΄τ.**

**εναντιωματικές 50-51 Δ΄τ.,
61-76 Δ΄τ., 93-94 Δ΄τ.**

**τελικές 50-51 Γ΄τ., 68-89 Γ΄τ.,
119-122 Γ΄τ.**

υποθετικές 8-22 Δ΄τ.

**χρονικές 123-124 Γ΄τ., 139-155 Γ΄τ.
8-22 Δ΄τ.**

**ονοματικές 93-94 Α΄τ., 110-131 Α΄τ.,
57-62 Β΄τ., 126-129 Β΄τ.,
143-146 Β΄τ., 68-72 Γ΄τ.**

**αναφορικές 110-111 Β΄τ., 124-150
Β΄τ., 158-163 Β΄τ., 47-49 Γ΄τ.**

**βουλευτικές 93-94 Α΄τ., 118-127 Α΄τ.,
21-26 Β΄τ.**

**ειδικές 93-94 Α΄τ., 114-115 Α΄τ.,
14-26 Β΄τ.**

**ενδοιαστικές 93-944 Α΄τ.,
123-131 Α΄τ., 21-26 Β΄τ.**

**πλάγιες ερωτηματικές 27-28 Β΄τ.,
44-78 Β΄τ., 106-108 Β΄τ.**

**κύριες 39-46 Α΄τ., 110-118 Α΄τ.,
49-53 Β΄τ., 130-133 Β΄τ., 94-97 Γ΄τ.,
144-149 Γ΄τ., 72-76 Δ΄τ., **140141****

**■ προϋπόθεση 95-100 Α΄τ.,
110-118 Α΄τ., 123-124 Γ΄τ., 18-32
Δ΄τ., 56-60 Δ΄τ., **149****

**■ ρατσισμός 29-39 Β΄τ., 49-53 Β΄τ.,
70-89 Β΄τ., **144****

**■ σημασία της λέξης 11-12 Α΄τ.,
70-79 Α΄τ., 93-94 Α΄τ., 114-147 Α΄τ.,
83,-89 Β΄τ., 110-11 Β΄τ., 143-146 Β΄τ.,
27-39 Γ΄τ., 102-105 Γ΄τ., 123-124 Γ΄τ.,
8-12 Δ΄τ., 23-32 Δ΄τ., 36-39 Δ΄τ.,**

56-60 Δ΄τ., 77-80 Δ΄τ., 96-97 Δ΄τ.,
111-124 Δ΄τ., **142, 150**

■ σκοπός 110-118 Α΄τ., 68-72 Γ΄τ.,
78-82 Γ΄τ., 110-112 Γ΄τ.

■ στερεότυπο 27-28 Α΄τ., 70-82 Β΄τ.,
90-92 Β΄τ., 101-106 Β΄τ.

■ στίξη 95-97 Δ΄τ., **140-142, 149**

■ σύνδεση προτάσεων 11-12 Α΄τ.,
22-25 Α΄τ., 35-39 Α΄τ., 43-55 Α΄τ.,
85-92 Α΄τ.

■ σύνδεση παρατακτική
προτάσεων 11-12 Α΄τ., 22-60 Α΄τ.

■ σύνδεση υποτακτική προτάσεων
11-12 Α΄τ., 22-60 Α΄τ.

■ σύνδεσμοι 90-92 Α΄τ., 118-127
Α΄τ., 21-26 Β΄τ., 143-146 Β΄τ.,
87-89 Γ΄τ., 8-12 Δ΄τ., 18-22 Δ΄τ.,
45-49 Δ΄τ., 116-120 Δ΄τ.

■ συνδετική λέξη 39-43 Α΄τ.,
47-60 Α΄τ.

- **συνώνυμα, συνώνυμες λέξεις**
70-75 Α΄τ., 123-127 Α΄τ., 50-53 Β΄τ.,
27-39 Γ΄τ., 47-49 Γ΄τ.
- **συστατικά του κειμένου**
50-51 Γ΄τ., 90-101 Γ΄τ., 119-122 Γ΄τ.
- **σχήμα λόγου** 83-89 Β΄τ., 112-116
Β΄τ., 50-51 Δ΄τ., 77-80 Δ΄τ., **142-144**
- **τέχνη** 132-6 Α΄τ., 35-39 Α΄τ.,
116-121 Β΄τ., 42-46 Γ΄τ.,
119-122 Γ΄τ., 50-51 Δ΄τ., 72-74 Δ΄τ.,
84-92 Δ΄τ.
- **υπώνυμα, υπώνυμες λέξεις**
32-39 Δ΄τ., 45-49 Δ΄τ.
- **χρόνος** 110-114 Α΄τ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 5ου ΤΟΜΟΥ

8η ΕΝΟΤΗΤΑ (συνέχεια από τον 4ο τόμο)

Γ. Στίξη.....	7
Δ. Σχήματα λόγου.....	17
Ε. Περίληψη	28
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	41
Διαθεματική εργασία	50
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	52
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	55
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ	64

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.